

NEWSLETTER

institut
VÁCLAVA
KLAUSE

Editorial

Václav Klaus: Dvě stě let od narození Karla Marxe a jeho nová obří socha v Trevíru

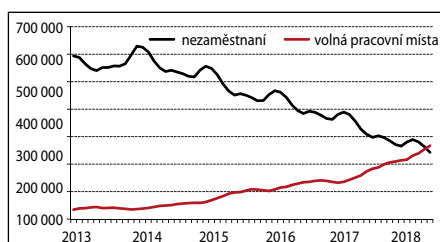
Otázka IVK: Jak vysvětlujete vymizení vážné ekonomické diskuse u nás? (**Václav Klaus, Miroslav Singer, Jiří Weigl, Stanislava Janáčková, Jan Skopec, Dušan Tříška, Hana Lipovská, Ilona Švihlíková, Miroslav Ševčík, Helena Horská, Karel Dyba, Martin Slaný, Ladislav Jakl**)

Hana Lipovská: Co přinesou módní trendy v odhadování inflace?

Zápis ze čtrnáctých Rozmluv na Hanspaulce

KVĚTNOVÝ GRAF IVK

Napjatý trh práce

Pramen: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2018
Více k danému tématu viz analytický komentář Martina Slaného Čtyři pasti české ekonomiky na www.institutvk.cz

Institut Václava Klause o.p.s.

Šárecká 29
160 00 Praha 6
e-mail: office@institutvk.cz
www.institutvk.cz

IVK – Newsletter
Institut Václava Klause
Registrace MK ČR E 11024
Periodicita: měsíčník
Datum vydání: 23. 5. 2018

Dvě stě let od narození Karla Marxe a jeho nová obří socha v Trevíru*

Václav Klaus

Děkuji za pozvání na dnešní setkání, které, alespoň doufám, je akcí protestní. Že tedy není ani oslavou, ale ani pouhým pasivním připomenutím Karla Marxe. Přišli jsme sem proto, abychom varovali před bagatelizováním vlivu, který Marx po celých uplynulých dvě stě let ve světě měl a pořád ještě má.

Neohodlám zde teď rozebírat jeho dílo a polemizovat s jeho hlavními, už tisíckrát rozebíranými a kritizovanými tezemi, na to jsou akce jiné. Nejsem ale ani pro lacinou trivializaci Marxe. Nejednodušíme si to. Marx byl – ať se nám to líbí nebo nelíbí – významným reprezentantem společenských

Jeho útok na kapitalismus a tržní ekonomiku předznamenal celé dvacáté století se všemi jeho ničivými ideologiemi a praktikami.

věd a jedním z největších a nejuspěšnějších ideologů v dějinách, i když v mém oboru, tj. v ekonomii, měl a má druhořadý význam. Půl století si pamatují výrok jednoho z největších ekonomů druhé poloviny dvacátého století Paula Samuelsona, že Marx sice byl významný „social scientist“, ale v ekonomii byl „postcardiancem menšího významu“. Vyslovil to v roce 1968, v okamžiku stopadesátého výročí Marxova narození, kdy Marxova hvězda pořád ještě stála hodně vysoko (ač jsme mnozí její falešný svit už tehdy dobře viděli).

Marx se stal ikonou socialismu a komunismu.

Dnešní den je třeba využít jako výzvu k přemýšlení o tom, k čemu mohou zdánlivě nevinné, na první pohled scientist-

* Podklad pro vystoupení na akci „AfD gegen Marx-Kult“, Best Western Hotel, Trevír, 4. května 2018.

ně a akademicky vyslovované myšlenky ambiciózního, nesmírně pracovitěho a cílevědomého intelektuála ve světě, který čeká na své radikální věrozvěsty, vést. To říkám jako někdo, kdo prožil více než čtyři desetiletí svého života v politickém, ekonomickém a sociálním systému, který Marx svým dílem předurčil, propagoval a svou předstíranou vědeckostí v očích mnoha lidí legitimizoval. A jako někdo, kdo Marxe před téměř šedesáti lety povinně studoval.

Marx kapitalismus a tržní ekonomiku odstranit chtěl a navíc dobře věděl (a říkal to výslovně), že uskutečnění komunistického ideálu vyžaduje diktaturu proletariátu.

Často se dostáváme do konfliktu s názorem Marxových věrných stoupenců, kteří jsou i dnes přesvědčeni, že Marx světu odevzdal skvělé myšlenky, ale že ty nebyly správně pochopeny, interpretovány a realizovány. Že bylo jeho učení zneužito, zjednodušeno,

EDITORIAL

Podstatnou část květnového čísla Newsletteru IVK zaujímá debata nad téměř úplným vymizením vážné ekonomické diskuse u nás. Po období velkých ekonomických diskusí spojených s transformací české ekonomiky jsme se jistým způsobem stali „normální“ a aktuálně můžeme dodat i relativně úspěšnou zemí. Nezaměstnanost (viz. graf měsíce), vysoká inflace, či neudržitelné veřejné rozpočty nejsou popisem naší dnešní reality, naopak. Tato situace však nebude trvat věčně. Jakkoli máme pocit, že jsme v tomto ohledu dnes stabilní zemí, že nás ani mimořádně dlouhé sestavování vlády nijak netrápí (možná spíše naopak), problémy se nám s příchodem ekonomicky horších časů zázračně vyhýbat nebudou, jak naznačuje na webu IVK v analytickém komentáři Čtyři pasti české ekonomiky Martin Slaný.

(Pokračování ze strany 1)

K „zekonomičtění diskuse“ pak květnové vydání Newsletteru přináší zajímavý příspěvek Hany Lipovské o nových trendech v měření inflace získáváním podrobných dat o cenách a objemech prodejů skenováním čárových kódů výrobků. Autorka upozorňuje na možné negativní důsledky na první pohled přínosné a zpřesňující metody.

Rozhořčení i na české politické scéně v květnu vyvolala bizarní úctá představa evropské komise Junckera při odhalování sochy Karla Marxe u příležitosti dvousetletého výročí Marxova narození v německém Trevíru. O tom, že intelektuálové jsou zodpovědní za své myšlenky a že nové ideologie – které sice na první pohled mají s původním marxismem jen málo společného, ale ve skutečnosti jsou budovány na stejném základě – vznikají téměř nepřetržitě, hovořil přímo na místě ve svém projevu na akci AfD Václav Klaus. Překlad projevu Vám přinášíme hned na prvních stránkách.

Každoroční diskuse a potřeba obhajoby něčeho do nedávna ještě tak samozřejmého, jako je interpretace výsledků druhé světové války, se nejen prostřednictvím mediální skandalizace účasti na recepci ruského velvyslanectví u příležitosti Dne vítězství odehrávala i tento rok. IVK k této „diskusi“ přispěl v pořadí již čtrnáctými Rozmluvami na Hanspaulce – zápis si můžete přečíst v závěru tohoto vydání.

Filip Šebesta

(Pokračování ze strany 1)

ztrivializováno. S tím zásadně nesouhlasím. Jeden významný myslitel kdysi řekl, že se síla jakéhokoli učení nejlépe projeví v jeho trivializaci. Přesně to se – oprávněně – stalo Marxovi. Marx se stal ikonou socialismu a komunismu.

Jeho útok na kapitalismus a tržní ekonomiku předznamenal celé dvacáté století se všemi jeho ničivými ideologiemi a praktikami. A hrozí s překvapivě narůstající silou i ve století dvacátém prvním. Marx kapitalismus a tržní ekonomiku odstranit chtěl a navíc dobře věděl (a říkal to výslovně), že uskutečnění komunistického ideálu vyžaduje diktaturu proletariátu. Diktatura, byť ne proletariátu, byla po roce 1917 v Rusku a později v dalších zemích světa – s desítkami, ne-li stovkami miliónů obětí – zavedena. Marx k tomu přispěl výrazně.

Je známá jeho aktivistická a intelektuální burcující teze, že myslitelé nesmějí svět pouze vykládat, ale že ho musí i měnit. To se mu skutečně podařilo. Komunistické diktatury dvacátého století od Marxe oddělit nelze, jakkoli by si to jeho dnešní stoupenci tolik přáli.

Václav Klaus v Trevíru, 4. dubna 2018. Zápisky z cesty Václava Klause – Za Marxem do jeho rodného Trevíru – najdete na www.institutvk.cz v sekci ostatní texty.

Postavení obřího Marxova pomníku, navíc financovaného stále ještě převážně komunistickou, Marxem inspirovanou Čínou, považují mnozí lidé nejen v jeho rodném Německu, ale i u nás za výsměch. Za výsměch dějinám, za výsměch obětem režimů, které vznikly na bázi Marxova učení, za výsměch dnešku. Tento pomník je totiž produktem dneška, dneška, který svobodnou společnost a tržní ekonomiku opět odsouvá do pozadí. Je to i dnes prováděno v duchu Marxova učení, tentokrát převedeného do formy kulturního marxismu (nedaleko od Trevíru vzniklé frankfurtské školy Adorna, Horkheimera a Habermase).

Znovu se nám vrací – byť v nových podobách a pod novými prapory, tentokrát méně rudými, o to více zelenými a duhovými – revoluční utopismus, který kapitalismus dnešní doby považuje za stejné selhání, za jaké ho před sto padesáti lety, kdy dokončoval svůj *Das Kapital*, považoval Marx. Tento revoluční marxismus je i v současnosti naším zásadním nepřítelem.

Znovu se nám vrací – byť v nových podobách a pod novými prapory, tentokrát méně rudými, o to více zelenými a duhovými – revoluční utopismus.

Co zrodilo Marxe a tisíce či spíše miliony jeho následovníků? Byla to především nepokora před člověkem a lidskými dějinami. Tváří v tvář nespravedlnostem a nedokonalostem, kterých je v každé lidské společnosti dostatek, Marx a marxisté prosadili názor, že je nutné starý svět zbourat a začít jakoby od nuly, jinak, nově, bez respektu k dosud vytvořenému, bez respektu k obřímu společenskému dědictví, které je produktem

minulých generací, bez pokusu navázat na minulost a spokojit se s dílčími, my ekonomové bychom řekli marginálními, změnami. Marxismus vznikl jako plod nepochopení a/nebo nerespektování společenských zákonitostí a samotné lidské podstaty. Vznikl na bázi předpokladu, že jsou lidé v zásadě stejní, že jsou pouhou součástí celku, který může a musí být řízen shora, nikoli být evolučně utvářen na základě svobody a svobodného jednání každého jednotlivce.

Nepřetržitě vznikají nové, pro svobodu člověka nesmírně nebezpečné ideologie, které sice na první pohled nemají s původním marxismem nic společného, ale ve skutečnosti jsou budovány na stejném základě.

Marxismus je třeba znát i dnes. Nepřetržitě vznikají nové, pro svobodu člověka nesmírně nebezpečné ideologie, které sice na první pohled nemají s původním marxismem nic společného, ale ve skutečnosti jsou budovány na stejném základě. Proto nesmí být dnešní výročí oslavou Marxe a marxismu, ale varováním před ním. Musí být výzvou k zamýšlení a k otevření očí. A k „prokuknutí“ těch ideologií, které – ač si to leckdy nepřiznávají – z marxismu přímo či nepřímo, vědomě či nevědomě, vycházejí.

Je mimo veškeré chápání, že se dnešního odhalování Marxova pomníku účastní nejvyšší představitel Evropské unie. Pro řadu lidí je to překvapení a zklamání. Pro mne nikoliv. Pro mne je to přiznání vlivu, který Marx na náš dnešek a na progresivistický, téměř marxiánský projekt evropské integrace v jeho dnešní podobě Evropské unie má.

OTÁZKA IVK

Jak vysvětľujete vymizení vážné ekonomické diskuse u nás?

Proč se dnes ve veřejné debatě nevěnujeme ekonomickým tématům? A jaká jsou dnešní ekonomická témata? Jsou vůbec nějaká?

Václav Klaus

Vážná ekonomická diskuse nejen u nás, ale i v celé Evropě chybí, protože zásadní ekonomické téma (tím není, kterou dálnici postavit či jak velké subvence dát „zelené“ energii) je – pro dnešek, snad ne pro zítřek a doufejme, že určitě ne pro pozítřek – rozhodnuto.

V západním světě – přes naprostou nedůvěru v politiku a politiky – zcela jednoznačně zvítězila víra v moudrost státu a v potřebnost velmi extenzivních státních zásahů. Zcela jednoznačně zvítězilo i všeobecné přesvědčení o rozsáhlém a tudíž nepřijatelném selhávání trhu. My, kteří jsme vždy mluvili jak o nemoudrosti státu a o průhledné zájmové zaujatosti státní byrokracie a jí radících expertů, tak o úžasné síle trhu, jsme evidentně prohráli. Víra ve stát – napravující chyby trhu – zvítězila ve všech politických stranách i u převážné většiny Hofferových „scribes“ (což je úžasné, ale nepřeložitelné slovo, snad „píšících intelektuálů“).

V éře komunismu jsme považovali za cíl usilovat o maximální autonomii ekonomické sféry. Toho jsme se tehdy nedočkali. Ekonomická debata je však i dnes devalvována tím, že je stále více předurčována mimoekonomickými imperativy, které nesmírně zužují prostor pro ekonomické rozhodování států, politiků i byrokracie, prostor pro ekonomickou racionalitu, a hlavně pro lidskou svobodu. Nejnicivějšími z těchto imperativů jsou – rovnost a tím eliminace motivačních stimulů, což je linka, která vede od francouzské revoluce přes Marxe (znovu jsme si to teď připomněli) až k dnešním socialistům všeho druhu;

– životní prostředí nadevše, což většinou neznamená ochranu přírody, ale útok na svobodu člověka;

– boj s korupcí, který je primárně politickým soubojem o vládu v zemi. Korupce, nepochybně negativní jev, se stala nástrojem. Může vést až k takovým nesmyslům jako je rušení hotových peněz a špiclování kalvínovského, orwellovského nebo huxleyovského typu.

Hájit ekonomické vidění světa (a ekonomický způsob myšlení) je už dávno passé, ne-moderní, zastaralé, vlastně špatné. Je to pro všechny namyšlené „majitele klíčů“ naší doby málo vznešené. Ne náhodou mluvil na počátku 90. let Václav Havel o nás ekonomech jako o hokynářích. Vážnost ekonomické profese (ať si to nikdo neplete s managementem, marketingem či účetnictvím) strašlivě poklesla. Poklesla částečně vinou ekonomů samotných, protože ustoupili od své původní role a od základních ekonomických témat, a protože si od éry Keynesa začali hrát na hospodářské politiky. Chtějí být řediteli světa (nebo jak říkal Keynes philosopher kings), ale když vznikne velká krize (typu let 2008–2009), neekonomové se jim vysmějí, že jí neumí předvídat. Ekonomie není prognostika.

Politické strany se ekonomikou už dávno nezabývají, ve společnosti nehájí ničí zájmy, jen zájmy svých nomenklatur. Tyto politické strany (symbolizující povrchní svět dneška) na seriózní úvahy nemají čas, neboť jakékoli vážné ekonomické zásahy mají většinou dlouhodobé efekty – a to je krátkodobě nezajímavé (a dlouhodobě riskantní). Krátkozrakost uvažování v křehkých, údajně liberálních demokraciích (nedemokracie jsou na tom v tomto ohledu lépe) je naprosto ničivá.

Shrnu to větu, která v okamžiku oslav dvoustého Marxova výročí narození v jeho rodném Trevíru byla vidět všude: Marx sind wir. Všichni našťěstí ne, ale těch Marxů není málo.

Miroslav Singer

Hlavní ekonom Generali CEE Holdingu a bývalý guvernér ČNB

Tedy musím se přiznat, že se mi nezdá, že ekonomická diskuse u nás vymizela. Buď je to tím, že sám diskutuji často a nepostřehl jsem to, nebo je to tím, že se přesunula na platformy, které tolik nesledujete. Mám-li uvažovat o té druhé možnosti, je evidentní, že je mnohem méně ekonomie a diskuse o ní na těch „velkoplošných“ či „masových médiích“, jako jsou televizní stanice. To ale určitě souvisí se dvěma jevy: Česká ekonomika už několik let roste, nezaměstnanost klesá, je těžké generovat ekonomickou debatou skutečně velkou kontroverzi, která upoutá např. laického diváka. V masmédiích se prostě obecně pozitivní zpráva bez střetu špatně „prodá“. Takže jsou nabita střety na jiná témata. Druhým jevem je určitě vizualizace masových médií. Obrázek, video atp. má dnes mnohem větší roli než text či číslo. To pro ekonomii a debatu o ní není zrovna dobrý vývoj. No a odborná debata se koncentruje na jiných „nosičích“. Ale stejně bych naopak řekl, že ta odborná debata je docela živá. Znovu se diskutují témata jako míra zdanění, zisky firem v protikladu se mzdami, štedrost sociálního systému. Tedy vše, co má zřetelný politický aspekt.

Snad jediné, co mi chybí, je česká reflexe debaty, která probíhá na téma základních mikroekonomických východisek ekonomické teorie. Především i v populárnějších anglosaských médiích lze najít proud textů, které tu debatu přibližují i zájemci z řad poučených laiků. Ale to zřejmě souvisí s tím, že u nás většina ekonomii debatujících získala své vzdělání ještě před tím, než se tato debata odrazila v základních ekonomických učebnicích. A většina těch, kteří u nás stávající mikroekonomii provozují, zase nemají čas psát jinam než do odborných periodik. Ale ono se to změní, jen nevím, jestli z toho bude mít zrovna IVK radost.

Jiří Weigl

výkonný ředitel IVK

Ekonomická diskuse u nás a nejen u nás, ale na celém západě, ztratila na významu, protože ve hře jsou dnes mnohem zásad-

Mongolští manželé Tsatsral Suren a Tsenguun Purevjav, se kterými jsme se setkali v IVK na počátku května podporují v Mongolsku aktivitu spojené s šířením myšlenek klasických liberálů mezi mladými mongolskými studenty. Mises a Hayek tam zdaleka nejsou zapomenuti.

nější věci než výše daní, nebo schodku státního rozpočtu. Nástup pokrokářské levice po skončení studené války a její téměř totální ovládnutí politické agendy v jednotlivých zemích i na půdě mezinárodních organizací umožnil progresivistům pokusit se realizovat sny o zásadní fundamentální přeměně společnosti a člověka. Dnes se vede zápas o samotnou identitu člověka a jeho primární zakotvení, ať již z hlediska pohlaví, národnosti, náboženství, jeho svobody a postavení ve společnosti, boj o společenské tradice a stereotypy na nichž lidská identita stojí. Tento dnešní boj však není otevřený, záměry pokrokářů se realizují potichu a postupně a sílí pokusy zásadní otevřenou diskusi znemožnit a zakázat a názorové protivníky umlčet. V této situaci jsou tradiční ekonomická témata, která v klasických dobách tvořila náplň demokratické politiky, druhořadá, byť jejich smysl a důležitost tímto neblahým vývojem vůbec nebyly zmenšeny.

Stanislava Janáčková
spolupracovnice IVK

Nejprozíravější osobnosti se zájmem o budoucnost této země a národa se dnes primárně obávají jiných, než ekonomických hrozeb. Jde o migrační krizi, která ohrožuje evropskou civilizaci. Přitom hlavní nebezpečí nehrozí zvenčí, ale zevnitř – od evropských pseudoelit. Ty by rády vybudovaly novou utopii, multikulturní, politicky korektní a nesvobodné popření rodiny, národa, státu a všech dalších evropských hodnot v jejich staletými osvědčené podobě. Oproti této hrozbě je ekonomika druhotná.

Politici usilující o moc využívají období příznivého ekonomického vývoje a předhánějí se v rozdávání a slibech. Ale i ti, kteří se vydávají za opozici, nechtějí voličům říkat nepřijemné ekonomické pravdy – že v dobrých časech se má spořit a investovat.

Ekonomičtí novináři popisují to, co se líbí majitelům novin a jediných dvou ekonomických týdeníků – jednotlivé pozitivní a negativní příběhy, skandální kauzy, a údajně všudypřítomnou korupci. Čestné výjimky, kdy redaktoři usilují o komplexnější pohled na ekonomiku, nevzbuzují širší ohlas.

Teoretičtí ekonomové čekají na náznaky nového paradigmatu v pohledu na ekonomiku a hospodářskou politiku, s vědomím, že dosavadní přístupy silně selhávají. Případně stále aplikují složité dílčí modely na parciální problémy. To platí u nás, i celosvětově.

Témata by se přitom nabízela. Vývoj české ekonomiky i nadále bude cyklický, německá ekonomika, na kterou jsme silně hospodářsky napojeni, už začíná brzdit. Přetrvávají nevyřešené problémy eurozóny, které mohou kdykoli nečekaně eskalovat. Migrační

krize vytváří i nové ekonomické potíže. Česká ekonomika se bude muset naučit fungovat bez dosavadní úrovně evropských dotací. A musíme být připraveni na překvapení, která mohou přinést francouzsko-německé snahy o „reformu Evropské unie“ – zatím nám chybí ekonomická i politická strategie, například vůči myšlence „tvrdého jádra“.

Jan Skopeček
poslanec za ODS

Mizení vážné ekonomické diskuze ve veřejné debatě má několik důvodů. Musíme si přiznat, že zřejmě už nikdy nebude ekonomická diskuze tak bohatá, jako v 90. letech, v období transformace české ekonomiky. Tehdejší přechod na tržní ekonomiku logicky vyvolával ekonomickou diskuzi na všech úrovních. I samotní autoři transformace dobře věděli, že chtějí-li, aby byla transformace úspěšná, potřebují pro ni získat širokou společenskou podporu. To znamenalo přesvědčit velkou část společnosti o samotné potřebě transformace, o její logice, o výhodách volného trhu atd. V tomto ohledu dnes žijeme v mnohem „normálnějším“ období.

Oproti zmíněnému období vymizeli z politiky i ekonomové. To vede k tomu, že hospodářskou politiku dnes spoluformulují a do ekonomické diskuze se zapojují i politici vzdělaní v technických oborech, právníci, lidé, kteří sice uspěli v soukromém podnikání, ale obecněji, teoretické ekonomické vzdělání nemají. To má spolu s obecným trendem stále větší vyprázdňování politiky za následek „ostré“ politické diskuze a boje o dílčí, parametrická ekonomická opatření, zatímco systémové problémy a témata zůstávají dostatečně neuchopena, makroekonomické souvislosti unikají zcela.

Svůj podíl na mizející ekonomické diskuzi mají i média a jejich stále klipovitější způsob informování. Hodí se, pro mě nepochopitelné, každoměsíční informování o plnění státního rozpočtu, ale debata o strukturálních potížích veřejných financí a jejich vývoji při případné ekonomické recesi již nikoli. Prostor ale vyklidili i vážnější, akademičtí ekonomové, kteří se stále více uzavírají na svých katedrách a ve výzkumných projektech. Prostor na úkor kvality diskuze přenechali mediálním popekonomům.

Výsledkem je, že politika opět předbíhá ekonomii, resp. ekonomické principy a zákonitosti. To není dobře a ekonomové by měli přidat. Vážných ekonomických témat je celá řada. Eurofilové neopustili myšlenku přijetí eura, ekonomové školy veřejné volby v přímém přenosu vidí růst počtu a moci byrokratů, nabalující se kouli domácích a evropských regulací, nadbíhání vlády velkým korporacím a vytváření prostoru pro rent-seeking. Veřejné finance jsou

stále v systémové nerovnováze, ekonomové zaměřeni na měnovou politiku by měli mnohem vážněji hledat odpovědi na to, co s ekonomikou udělá aplikace netradičních měnově-politických nástrojů, jako je kvantitativní uvolňování. V tomto a mnoha dalších tématech by měli být ekonomové slyšet mnohem hlasitěji.

Dušan Tříška
Národohospodářská
fakulta VŠE a FSP

Existenci ekonomických témat a jejich závažnost budu ilustrovat na dvou příkladech. Ten první je reakcí na všeobecnou expanzi institucí, které označuji jako hybridní, protože nejsou ani státní, ani soukromé. V ekonomice je jejich zastoupení především důsledkem regulace, jejíž urputnost už začíná připomínat znárodnění, zejména pokud jsou příslušné firmy „too big/important to fail“. Tématem by se tedy mělo stát vyčištění tohoto hybridního prostoru, kdy jedním z postupů by mohlo být, že „příliš důležité“ firmy budou nemilosrdně rozděleny na bankrotovatelné jednotky, nebo naopak znárodněny.

Rovněž druhý příklad se týká široce obdivované transparency, tentokrát systému veřejných financí. Zde by se veřejná debata mohla věnovat otázce, zda platba, která má povahu daně, by takto neměla být i nazývána s tím, že jako s daní s ní pak bude i nakládáno. Pokud ano, například zdravotní a sociální pseudo-pojištění by podléhalo stejnému režimu jako každý jiný daňový výnos, tj. rozhodovalo by se o něm každý rok znovu, tj. podle aktuálních priorit státu. Zobecnění tohoto principu takto nezadržitelně vede ke zrušení mandatorních výdajů a tím i, jakoby mimoděk, k transparentnější kontrole nad zadlužováním státu.

Jak řečeno, uvedené dva příklady jsou jen ilustrativní. To, co mají ovšem ilustrovat především, je nenulová dávka tvořivosti, bez níž se ekonomická témata diskutovat nedají, ani nemluví o odvaze, kterou by měl mít realizátor případných návrhů. Bohužel, jsou to nejspíš právě tyto požadavky, z nichž lze dovodit důvody, proč se dnešní veřejná debata skutečným ekonomickým problémům vyhýbá.

Hana Lipovská
Masarykova univerzita

Ekonomická témata nemizí jen z veřejné diskuse, ale především z ekonomie samotné. Nejedná se navíc o problém výlučně český, naopak – my jsme si jej pouze importovali – ani o problém zcela nový. Od-

klon od „pouhé teorie“, od čisté teoretické ekonomie, kritizoval už Ludwig von Mises ve svém Human Action ze 40. let.

Dnešní akademická ekonomie zahrnuje desítky sub-disciplín počínaje environmentální, rozvoje a behaviorální ekonomikou přes ekonomii islámskou až po ekonomii neziskových organizací. Žádná z těchto „ekonomií“ ovšem není ekonomikou v pravém slova smyslu, nevytváří schumpeterovský uzavřený systém.

Pokud však ekonomická témata neotevírá ekonomická věda, pak seriózní veřejná ekonomická diskuse není možná, neboť se místo jasné a argumenty podložené ekonomické teorie může opírat nanejvýše o (ve své podstatě nepříliš důležité) bodové odhady makroekonomických agregátů. Samotná ekonomická teorie je pak stále více nahrazována diskusí o technicky přesných statisticko-matematických či mnohdy matematicko-fyzikálních modelech, které však na reálnou ekonomiku nedokáží reagovat.

Ekonomická témata ovšem zůstávají stále stejná. Základní ekonomické problémy se za poslední století v zásadě nezměnily. Tématem, které by u nás mělo být diskutováno jak v akademické ekonomii, tak veřejné sféře, je role centrální banky, fungování konvenčních a nekonvenčních nástrojů monetární politiky i dopady makroprudenční politiky. Druhým okruhem témat pak jsou otázky veřejných financí: diskuse dopadů dotací, stále rostoucích veřejných výdajů nekrytých stále rostoucími daňovými příjmy a s tím související reforma penzijního systému. Jedná se sice o témata nemoderní staré makroekonomie, jsou však důležitější než (vděčnější) kritika globálního kapitalismu prizmatem feministické politické ekonomie.

Ilona Švihlíková
ekonomka

Myslím si, že je to proto, že v ČR se přestala dělat velká politika, která nutně uvozuje velké otázky: také ekonomické. Místo toho jsme svědky často trapného politického pinožení, kdy se nekonečná pozornost věnuje tomu, co kdo v Poslanecké sněmovně řekl, nebo neřekl, ale zcela chybí nějaký dlouhodobý pohled. Což zase znamená, že chybí střet zásadních témat, který je pro politiku zásadní. Zřejmě převládá názor, že o tom, jak se bude vyvíjet ČR, se stejně rozhoduje jinde a „hlavní“ spor se povede o to, jestli je to Berlín, nebo Brusel.

Ekonomických témat je přitom obrovské množství a zásadní otázky se v jiných zemích otvírají: ať už je to věčný vztah mezi kapitálem a prací, role centrálních bank, to, jakým způsobem vznikají peníze atd.

Miroslav Ševčík
děkan Národohospodářské fakulty VŠE

Nedá se říci, že by ekonomická diskuse úplně vymizela. Odehrává se na akademické půdě víceméně ve stejném rozsahu, jako tomu bylo dříve. V dalším veřejném prostoru je až na výjimky (IVK) nicotná, a samozřejmě s menším zájmem ze strany médií, protože novináři v naprosté většině ekonomii a hospodářské politice nerozumí, byť se tváří, jako by ji přímo spoluvytvářeli. V posledních vládách téměř úplně absentují na ministerských postech významnější ekonomové. Z programů politických stran téměř vymizely ideově podložené pasáže ekonomického programu. Při uskutečňování praktické hospodářské politiky dochází ke stírání rozdílu mezi kolektivistickými vizemi státního paternalismu a tržně konformním liberálně konzervativním ekonomickým myšlením. Politické strany a politická hnutí se stávají myšlenkově těžko uchopitelným konglomerátem někdy více, jindy trochu méně, populistických opatření.

Česká republika není výjimkou v upozadění vážné ekonomické diskuse na úkor tendenčního prosazování populistických opatření. Atmosféra jasně strukturovaných názorů podložených ideově a zkušenostmi je, a já alespoň doufám že jen dočasně, mimo zájem jak stávajícího politického establishmentu, tak i široké veřejnosti, respektive voličů. Co nejvíce chybí, je liberální ideologie v hayekovském smyslu, která přímo jasně a srozumitelně prosazuje principy svobody. Úpadek ekonomického myšlení u většiny politických reprezentantů je mimo jiné dán i důsledkem kolektivistických vizí postdemokratických vládnoucích elit ovlivněných eurofanatismem a eurohujerstvím. Tento establishment se snaží implementovat neomarxistické vize do legislativních procesů Evropské unie. Tím působí i na ovládání zákonodárných procesů v jednotlivých členských zemích. Počet současných či nedávných politiků, kteří si toto uvědomují a jsou ochotni a schopni se těmto procesům postavit, byť alespoň verbálně, je zcela nepatrný.

Ekonomických témat ke zkoumání je mnoho, a to v rámci celé EU. Patří mezi ně například řešení dluhové pasti veřejného sektoru, periodické selhávání finančního sektoru, intervenční zásahy institucí decizní sféry, narušování tržního mechanismu pomocí dotací a subvencí, ovlivňování stanovování tržních cen ostatními státními zásahy, regulace v ekonomickém prostoru, dopady služebního zákona a implementace dalších evropských norem na trh práce, byrokratizace ekonomiky, respektive její odbyrokratizování, dále chybí zjednodušení a zprůhlednění daňového systému, snížení

nákladů na státní správu, penzijní reforma a další. Výčet témat by mohl pokračovat na několika dalších stránkách.

Helena Horská
hlavní ekonomka
Raiffeisenbank a.s.

Ekonomická diskuse probíhá podle mého názoru ve dvou základních rovinách. V denním tisku a na sociálních sítích a pak mezi experty v odborných publikacích a časopisech. Tyto dvě roviny se neprotínají, každá pracuje na jiné úrovni. Ta první – diskuse v denících a na sociálních sítích se stala obětí informačního konzumu. Žijeme v době masivního přebytku informací. Nejsme nuceni informace hledat, samy se nám podbízejí. Informací je tolik, že je těžké zaujmout a připoutat pozornost. Učíme se zkoncentrovat naše myšlenky do jednoho dvou odstavců popřípadě tweetů (280 znaků). V důsledku toho jsou následné diskuse povrchní. V roli obětí tu vystupuje odbornost a hloubka. V lepším případě se diskutuje na konferencích a diskusních fórech, kde ale tu a tam chybí hluboký analytický vhled a opět se klouže jen po povrchu s odkazem na hypotetického běžného občana, který by tomu všemu měl rozumět.

Druhá rovina je rovina expertů. Ti jsou naopak ponořeni do svých hlubokých a složitých myšlenek, úvah a nejasných závěrů, které ale neumí ani komunikovat a šířit dál. Možná ani nechtějí, protože pohrdají „aplikovaným“ výzkumem. Mezi experty a realitou se mnohdy rozevírá tak hluboká propast, že vznikají dva oddělené světy: svět každodenního businessu a svět teoretického výzkumu. Přitom by si oba světy mohly být vzájemně velmi prospěšné. Museli by si ale naslouchat.

Karel Dyba
bývalý ministr
hospodářství

Zásadní důvod pro jistě potlačení závažnější veřejné diskuse na ekonomická témata je současná dobrá situace české ekonomiky. Hospodářsko-politické otázky se tak zdají být méně zajímavé a jsou svým způsobem přirozeně „převalcovány“ veřejnou debatou na čistě politická témata. Jde totiž o to, že několikaletá, sebemrškačská kampaň proti údajné masivní korupci u nás, přesvědčila velkou část elektorátu, aby v minulých parlamentních volbách dal svůj hlas novým, tzv. „čistým“ politickým subjektům. Vítěz voleb, hnutí ANO, přesněji jeho lídr, má program mikroekonomického řízení ekonomiky a nepřemýšlí a necítí národohospodářsky. Navíc ani ve špičkách hnutí ANO

není žádný výraznější národohospodářský „mozek“. Tyto svým způsobem vrozené nedostatky nelze nahradit poradci. Ani marketingem.

Když není vůdčí a ideově vyhraněná národohospodářská mysl a duch ve vládních špičkách, pak při dané dobré situaci naši ekonomiky, která bere střílivo i těm dvěma či třem solidním ekonomům-národohospodářům ve skutečné opozici v Poslanecké sněmovně, lze jen stěží očekávat nastolování ostrých názorů stimulujících vážnou a vyhraněnou veřejnou debatu o ekonomických otázkách.

A vůbec není náhodou, že lídr ANO a předseda vlády v demisi se zhlédl v etatistickém Macronovi, jeho všeobsahujícím kvázistranictvím, jeho způsobu presidentského vládnutí ve Francii a jeho návrzích na institucionální reformy uvnitř eurozóny potažmo EU.

Mimochodem i veřejná debata o zásadních ekonomických problémech eurozóny, tj. neřešené a nevyřešitelné problémy soustředěnosti jižní periferie uvnitř eurozóny, je i tam jakoby méně naléhavá a je odsouvána do pozadí vzhledem k relativně zlepšené ekonomické výkonnosti eurozóny jako celku. Jakoby politická přání mohla navrátlo převládat ekonomické zákonitosti.

Martin Slaný
Institut Václava Klause
a VŠE v Praze

Příčiny bych v ekonomické logice viděl na straně nabídky i na straně poptávky. Na poptávkové straně jde především o politickou sféru. Ideová vyprázdněnost politiky znamená, že bez idejí (a tím pádem širšího společenského zájmu) je i ekonomika a hospodářská politika, která je prezentována jen jako sada technicistních (hodnotově neutrálních) opatření, která mají být předmětem jen odborné diskuse. Ekonomická témata, která jsou *unisono* napříč stranami brána jako témata téměř amorální, byla nahrazena hodnotovými tématy

Václav Klaus přijal ve středu 25. dubna 2018 v prostorách hanspaulského zámku viceprezidenta Guatemalské republiky J. E. C. Franca a ministryni zahraničních věcí paní S. E. J. Polanco.

„vyššího řádu“. Příspěvek k tomuto trendu má i absencí ekonomů v politice (čest výjimkám), ale i širší společenské debatě (snaha akademických ekonomů se u veřejnosti hodnotově nezaškatulkovat). Po ekonomických tématech ale není ani poptávka ze strany veřejnosti. Příčinou je úspěšné ekonomické období, které možná vyvolává pocit, že se ekonomice daří politice navzdory (a tak není třeba o ní ani diskutovat).

Vyklízení ekonomických témat z politické diskuse vede k tomu, že se těchto témat chopily a debatu ve společnosti určují zájmové skupiny. Neaktivnější jsou v tomto ohledu odbory, které i za přispění předchozí levicové vlády získaly velký společenský prostor jak zdůraznit svou vlastní důležitost a nepostradatelnost, byť jejich reálný význam se v ekonomice dlouhodobě snižuje. Odborům se nicméně podařilo z tématu mezd udělat hlavní a jediné téma širší diskuse.

Vyjma tohoto vidím jako dnes stěžejní bod diskuse rozpor mezi úspěšnou konvergencí produktu a (méně úspěšnou) konver-

gencí příjmů k nejvyspělejším zemím Unie (danou odlivem důchodů, dividend), dále efekty „drobných“ mikroekonomických nadaňových regulací, které v posledních letech v ekonomice dominují, jakož i debatu nad tím, jak velká část hospodářské politiky je (má být) mimo politický proces (od finančního dohledu ČNB, přes nejrůznější nezávislé regulační úřady až po vznik rozpočtové rady). V měnové politice zůstávají tématem dlouhodobé efekty tzv. kurzového závazku.

Ladislav Jaki
Institut Václava Klause

Dovolím si na toto téma také pár svých vět, i když nejsem tím, kdo by hlal novinky z ekonomické teorie. Přesto mám své vysvětlení, proč pro mnohé ekonomy dnes není ekonomická diskuse atraktivní. Ekonomii totiž většinou začali chápat zúženě jako ekonomickou politiku. A tak se vyžívají četbou a psaním textů o ekonomických opatřeních, o ekonomických regulacích, podporách, o zásadách státu a veřejných autorit do trhu. A mívají pocit, že debata o ekonomické politice je totéž, co ekonomická diskuse o samotné ekonomii jako nauce. A tak jim ekonomické polemiky nechybějí. Přetřásají to či ono rozhodnutí vlády a na teoretickou základnu jim nezbyvá trpělivost. I proto se stalo, že některé dávno odehrané (a vyhrané) boje na poli ekonomické polemiky či spíše jejich výsledky byly kdesi vespod, hluboko pod aktuální debatou o té či oné vyhlášce ministerstva financí či rozpočtové kapitole, nenápadně vyměněny za překonané a vyvrácené keynesiánské mýty.

Předplatné na rok 2018

**institut
VÁCLAVA
KLAUSE**

Předplatné IVK zahrnuje pravidelný newsletter, sborníky a ostatní publikace, pozvánky na semináře.

Základní cena předplatného je 660 Kč.
Studentské předplatné 330 Kč.

predplatne@institutvk.cz

Co přinesou módní trendy v odhadování inflace?*

Hana Lipovská
Masarykova univerzita

Hlavním deklarovaným cílem evropských centrálních bank je od poloviny 70. let 20. století stabilita cenové hladiny. Bezprostředně po Velké recesi však monetární politika čelí novému problému: fenoménu chybějící inflace. V době ekonomického růstu doprovázeného uvolněnou monetární politikou by se míra inflace měla, alespoň podle učebnicové makroekonomie, zvyšovat. Ve skutečnosti se ovšem chová zcela neučebnicově.

Skenerová data jsou definována jako podrobná data o cenách a objemu prodeje spotřebního zboží, která jsou získávána skenováním čárových kódů v obchodech.

Druhá vlna ekonomické krize skončila v eurozóně ve druhém čtvrtletí roku 2013. Zdrojem následného ekonomického růstu byla extrémně expanzivní monetární politika: Evropská centrální banka snížila základní úrokovou sazbu na technickou nulu v červenci 2012, od června roku 2014 až do současnosti drží sazby záporné. Zatímco v letech 2007–2012 rostla cenová hladina ve státech eurozóny průměrným tempem 2,1%, v letech 2013–2017 poklesla míra inflace na 0,6% (viz graf 1). Právě na nízkou míru inflace, pohybující se pod dvouprocentním inflačním cílem, se centrální banky vymlouvaly, když se začaly uchýlovat k riskantní nekonvenční měnové politice.

motné metodě odhadování míry inflace. Právě v letošním roce chce novou metodu sběru dat o spotřebitelských cenách testovat i Český statistický úřad. Tentokrát se však nejedná o drobnou technickou změnu metodiky, nýbrž o diskusi diametrálně odlišného, zcela nového, přístupu.

Nezanedbatelné přednosti skenerových dat jsou však spojeny se závažnými problémy pro praktickou monetární politiku.

Historicky první cenový index v Československu zavedl už v roce 1920 profesor Mildschuch. Jeho index původně zahrnoval jedenáct artiklů průmyslové výroby, od roku 1922 byl rozšířen na 69 položek. Index maloobchodních cen byl počítán od roku 1921. Váhy jednotlivých 25 statků se přitom určovaly podle typické spotřeby pětičlenné dělnické rodiny.

Po 98 letech se sice spotřební koš významně rozšířil, základní princip však zůstal nezměněn. Data o spotřebitelských cenách dnes sbírá zhruba šest desítek referentek Českého statistického úřadu v méně než čtyřiceti obcích. Například v Jihomoravském kraji jsou ceny zhruba 640 položek sledovány pouze ve dvou největších městech: v Brně a ve Znojmě. Ostatní jihomoravská města, ve kterých ovšem žije 65% obyvatelstva, v datovém souboru zastoupena nejsou. Jednotlivé položky navíc ČSÚ definuje velmi volně: referentka má každý měsíc zapsat cenu například o „čokoládě mléčné tabulkové“ přepočteno na 100 gramů. Závisí však pouze na jejím rozhodnutí, kterou z mnoha značek zvolí.

Tradiční přístup sběru dat o cenových statistikách je zatížen známými chybami a ne-

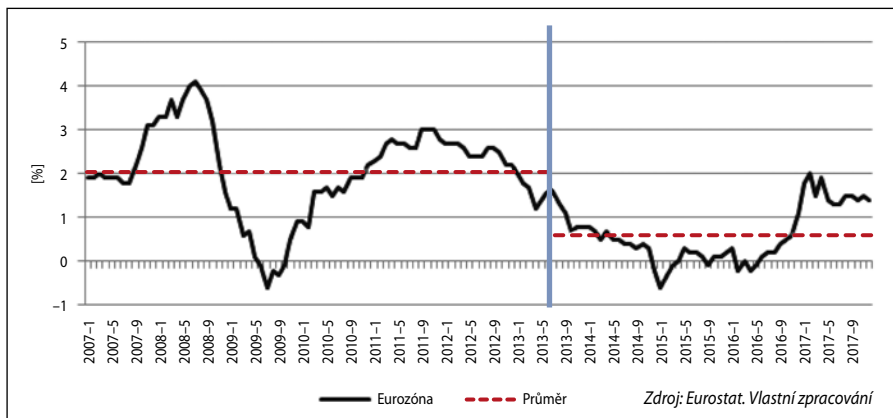
Skenerová data jsou definována jako podrobná data o cenách a objemu prodeje spotřebního zboží, která jsou získávána skenováním čárových kódů v obchodech. Od roku 1974, kdy byl čárový kód poprvé použit, až do počátku tisíciletí, byla skenerová data určena zejména pro marketingové účely. V současnosti je však sbírá nejméně sedm evropských statistických úřadů, další jejich využití testují.

Nizozemsko začalo se skenerovými daty experimentovat už v červnu 2002, tradiční metodu sběru dat nahradilo skenerovými daty od ledna 2010. Kromě nizozemského statistického úřadu zavedly skenerová data statistické úřady v Norsku (1995), Švýcarsku (2008), Švédsku (2012), Belgii (2016) a Dánsku (2016), letos v lednu se k nim připojila také Itálie. Evropská centrální banka stanovila skenerová data coby svou „výzkumnou prioritu“ pro období 2018–2020 a Český statistický úřad začíná skenerová data testovat v letošním roce.

Jakkoli přesná mohou skenerová data být, jsou spojena s vysokou mírou volatility: pokud index zohledňuje sezonní slevy, výprodeje, používání slevových karet či sezonní výměnu zboží, cenová hladina reaguje výrazně citlivěji.

Hlavní výhodou skenerových dat je pokrytí větší části trhu. Pokud se statistickému úřadu podaří uzavřít smlouvu o dodávání dat s největšími obchodními řetězci, získá podrobné informace o cenách, množství a kvalitě desítek tisíc položek prakticky na celém území státu. Norský statistický úřad, který má v rámci Evropy se skenerovými daty nejvíce zkušeností, získává údaje z obchodních řetězců pokrývajících 96% trhu, prodejen alkoholických nápojů (100% trhu), lékáren (85% trhu) a benzinek (85% trhu). Zatímco tradiční metoda umožňuje vzhledem k finanční, časové i fyzické náročnosti sběr dat pouze ve velkých obchodech velkých měst, skenerová data poskytují statistickým úřadům kontinuální tok dat z celého území. Referentky sbírají data pouze v pracovní dny, skenerová data jsou k dispozici i za víkendy či státní svátky a zahrnují sezonní zboží (například vánoční kolekce). Zároveň je minimalizováno riziko chyby člověka, který data zapisuje. Tradiční metoda umožňuje sbírat data výlučně o cenách uvedených na cenovkách v regálech obchodů. Skenerová data oproti tomu odrážejí, kolik zákazník u pokladny skutečně zaplatí – zohledňují množství slevy, slevové kupony nebo věrnostní karty. ▶

Graf 1: Vývoj meziroční míry inflace v 19 státech eurozóny (2007–2017)

Fenomén chybějící inflace vyvolal diskusi nejen o účinnosti monetární politiky a o smyslu inflačního cílování, ale také o sa-

presnostmi. Nezohledňuje nahrazování dražšího zboží zbožím levnějším, nesleduje změnu kvality ani zavádění nových typů zboží. Právě tyto problémy má teoreticky odstranit nová metoda sběru takzvaných skenerových dat.

* Zkrácená verze příspěvku pro konferenci „36th International Conference Mathematical Methods in Economics“, Jindřichův Hradec, 2018.

Skenerová data také řeší problém substituce. Spotřební koš Českého statistického úřadu například obsahuje máslo s váhou 2,3 %, zatímco rostlinný roztíratelný tuk má váhu jen 1,09 %. Během podzimu, kdy máslo zdražilo na 60 Kč, je ovšem zákazníci nahrazovali právě levnějším rostlinným tukem. Jeho váha ve skutečném spotřebním koši proto rostla na úkor másla. Klasický index spotřebitelských cen tuto substituci zohlednit nedokáže a oficiální míru inflace může nadhodnocovat. Oproti tomu skenerová data umožňují používat cenové indexy s měnicími se váhami, odhadovaná míra inflace pak může být přesnější.

Zejména pro ekonomiky s vyšší mírou inflace (státy Latinské Ameriky) je výhodná rychlost získávání dat s minimálním zpožděním. V případě potřeby tak může být míra inflace odhadována s týdenní či dokonce i denní frekvencí.

Nezanedbatelné přednosti skenerových dat jsou však spojeny se závažnými problémy pro praktickou monetární politiku. Z technického hlediska se statistické úřady stávají závislé na velmi náročné IT infrastruktuře i nákladných softvarech umožňujících zpracování velkoobjemových dat. Současná legislativa navíc Českému statistickému úřadu neumožňuje přikázat obchodním řetězcům povinné postupování údajů o cenách. Pokud by jediný z velkých obchodních řetězců v jednom měsíci ceny nedodal, přišel by statistický úřad o 10–20% dat. Odhadovaná míra inflace by pak byla zatížena značnou chybou.

Jakkoli přesná mohou skenerová data být, jsou spojena s vysokou mírou volatility: pokud index zohledňuje sezonní slevy, výprodeje, používání slevových karet či sezonní výměnu zboží, cenová hladina reaguje výrazně citlivěji. Dostupná data ukazují, že vo-

latilita míry inflace odhadované pomocí skenerových dat je zhruba třikrát vyšší oproti volatilitě tradičně odhadované míry inflace. Zároveň je míra inflace nižší průměrně o 0,5 procentního bodu. Právě používání skenerových dat tak v některých státech vede k nižší míře inflace, a tedy částečně přispívá k fenoménu chybějící inflace.

Centrální banky tak čeká práce s velmi volatílní a velmi nízkou mírou inflace. Nadějná změna metodiky odhadování spotřebitelských cen může paradoxně vést k novým překážkám pro standardní monetární politiku. Současný systém odhadování míry inflace ideální není, jeho chyby však minimálně čtyři desetiletí dobře známe. Statistické módní trendy mohou kvalitu odhadování významně zlepšit. Mohou však také vést k ještě častějším a ještě větším zásahům nekonvenční měnové politiky, a tím i k dalšímu rozkolísání reálné ekonomiky. ■

ZÁPIS Z ČTRNÁCTÝCH ROZMLUV NA HANSPAULCE

Tentokrát o naší moderní historii a o táboře v Letech

V únorovém vydání časopisu Echo (č. 8, 2018) jsme si přečetli úryvky z redakcí časopisu organizované diskuse o „romském holocaustu“ a zaujaly nás v ní názory a postoje historika Vojenského historického ústavu Jiřího Plachého. V ne příliš přátelské diskusi mimo jiné odmítal přijmout termín „česká kriminální policie“, neboť to podle něho nebyla „česká kriminální policie, ale protektorátní kriminální policie, podřízená německému velitelství“. Tento rozdíl považujeme za zcela zásadní.

Mluvíme-li dnes o Mnichovu, o okupaci, o II. světové válce, o masovém vyvražďování Židů, ukazuje se, že odcházejí pamětníci, což „povoluje“ zcela novou kvalitu relativizace těchto událostí.

Dr. Plachého jsme proto pozvali na naše už tradiční hanspaulské Rozmluvy, které se staly příležitostí – v malém fóru necelých dvaceti účastníků – diskutovat některá novodobá historická témata. Mluvíme-li dnes o Mnichovu, o okupaci, o II. světové válce, o masovém vyvražďování Židů, ukazuje se, že odcházejí pamětníci, což „povoluje“ zcela novou kvalitu relativizace těchto událostí. To považujeme za mimořádně varovné. Pro drtivou většinu dnes žijících lidí je to už pouhé teoretizování o něčem neprožitém. Nejhrůznější fakta tohoto období proto ztrácejí kontext, stále více je vytvářen dojem, že šlo o sadistické individuální činy a nikoli o oficiální politiku jednoho, do té doby vysoce civilizovaného a kulturního státu. Masové vraždění bylo oficiální politikou Hitlerova Německa.

Stále více proto v dnešní postfaktické době jde o „tvorbu dějin“, o vytváření dějin nových, dokonce – jak pěkně řekl jeden z účastníků Rozmluv – o umělé vytváření „nových vzpomínek“. Je to čisté politikum, stále si někdo chce přivlastňovat historii. Přestává být rozhodující, co se stalo. Jak řekl jiný z účastníků, „historie je nauka pro dnešek“. Na důležité věci je proto záměrně zapomínáno. V den 15. března se sice letos v Praze demonstrovalo – nebylo to však připomínání německé okupace, ale demonstrace proti Babišovi.

Zcela jednoznačně byl v našich Rozmluvách zastáván názor, že v dnešní uměle vyvolané a zpolitizované debatě o Letech nejde o Romy. Jde o vztah Čechů a Němců, není to česko-romské, ale česko-německé téma. Je to stále se opakující pokus o „symetrizaci viny“, je to „přerozdělování (redistribuce) viny“, je to přepis české historie (kterému se – zbaběle – příliš nevzpíráme), je to vytváření nového dějepisu.

Toto úsilí sice existovalo vždy, ale novou dimenzi dostává v období urychlující se centralizace a unifikace Evropy po Maastrichtské a Lisabonské smlouvě. Je to „unijní“ pokus o symetrizaci viny (jak řekl jeden z účastníků). Symetrizace viny je důležitou „součástí euroideologie“ (další z účastníků). Silně zazněl názor, že jde o konstrukci „jednotných evropských dějin“ (proto trvalé úsilí o „unijní dějepis“, který chce vymazávat historii jednotlivých evropských států a národů), o redistribuci viníků a hrdinů mezi dnes už „zcela přátelské“ národy.

Dotkli jsme se i postavení holocaustu v nové konstrukci evropských dějin. Pojem holocaustu se stal základem nové progresivistické interpretace celého 20. století, stal

se novým, Evropu definujícím pojmem. To považujeme za mylné. Masové, nijak a ničím neobhajitelné, systematické vyvražďování Židů je nezpochybnitelným faktem, žádné „popírání“ tohoto faktu nemá sebelepší oprávnění. A fakticky to od konce II. světové války nikdo – koho by bylo třeba brát vážně – nedělá. Protože to možné není. Nemělo by však být možné důrazem na holocaust ponechat stranou II. světovou válku (dělat z ní – u určitých autorů – dílčí složku holocaustu) a nacismus jako takový.

Nejhrůznější fakta tohoto období proto ztrácejí kontext, stále více je vytvářen dojem, že šlo o sadistické individuální činy a nikoli o oficiální politiku jednoho, do té doby vysoce civilizovaného a kulturního státu.

V diskusi převládala obava z toho, co se dnes ve školách o těchto věcech dozvídá mladá generace (u ní je často vytvářen zcela neadekvátní pocit české kolaborace, ne-li „nacistické minulosti“, jak řekl jeden z diskutujících). Pod praporem tradičního českého seabemrskáčství (blízkého pravdoláskovství) se ztrácí pohled na celek, vyčnívají jednotlivé – snadno zfilmovatelné – činy, hrdinské i zrádcovské. Moderní dějiny (po II. světové válce) zůstávají bílým místem naší historie a výuky našich dětí.

Nemohli jsme si odpustit vidět v přehrávání kauzy tábora v Letech náhradní projekt (chce se německy říci Ersatzprojekt), který předstírá, že se u nás děje něco významného s romským problémem. Neděje.

Zapsal Václav Klaus, 26. dubna 2018